

SAKSAN SUOMALAISTEN KIELIKOULUJEN OPETUSSUUNNITELMA

Merja Sorsakivi
Virpi Thurman-Scheiwe
Pirjo Werkle

Tammikuu 2000

Saksan suomalaisten kielikoulujen Pedagoginen neuvosto/opettajatyöryhmä

SISÄLLYS

Suomalaisen kielikoulun tehtävä	2
Koulutoiminta	2
Koulun arvoperusta	2
Koulun tavoitteet	3
Ryhmäkohtaiset tavoitteet ja sisällöt	4
Pienten ryhmä (3 – 6-v.)	4
Keskiryhmä (6 – 10-v.)	6
Isojen ryhmä (10 – 14-v.), nuorisoryhmä (14 – 18-v.)	8
Motivointi	11
Opetuksen eriyttäminen	12
Arviointi	12
Ryhmäkohtaiset opetusmenetelmät	14
Pienten ryhmä (3 – 6-v.)	14
Keskiryhmä (6 – 10-v.)	15
Isojen ryhmä (10 – 14-v.), nuorisoryhmä (14 – 18-v.)	19
Oppimateriaali	21

SUOMALAISEN KIELIKOULUN TEHTÄVÄ

„Suomalaisen kielikoulun pyrkimyksenä on antaa täydentävää suomen kielen opetusta, joka auttaa syventämään ja vahvistamaan niitä kielellisiä valmiuksia, joille on luotu pohja kotona opitun kielen avulla. Kielikoulut toimivat monipuolisesti myös suomalaisen kulttuuriperinteen välittäjinä koulun lapsille, nuorille ja heidän perheenjäsenilleen.“

Suomalaisen Kirkollisen Työn Keskus:
Saksan suomalaiset kielikoulut -esite, 1997

KOULUTOIMINTA

Suomalainen kielikoulu on tarkoitettu lähinnä oppilaille, joiden vanhemmista toinen, äiti tai isä, tai molemmat ovat suomalaisia. Tällöin perheen kotikielenä on useimmiten ympäristön (saksan) kieli, jota oppilaat itsekin käyttävät päivittäin lastentarhassa, koulussa, kavereitten kanssa jne. tai, molempien vanhempien ollessa suomalaisia on perheen kotikielenä tietenkin suomi.

Muutamissa kielikouluissa on lisäksi oppilaita, jotka ovat ainoastaan suomalaisen kielikoulun kautta kosketuksissa suomen kieleen.

Kielikoulun opetusryhmät jakautuvat oppilaiden iän, lukumäärän ja kielen osaamisen mukaan. Monissa kielikouluissa on omat vakiintuneet ryhmänsä

- pienten ryhmät (n. 3 – 6-v.)
- keskiryhmät (n. 6 – 10-v.)
- isojen ryhmät (n. 10 – 14-v.)
- nuorisoryhmät (n. 14 – 18-v.)

Opetusta annetaan suomen kielellä. Opetuspäivä ja kellonaika vaihtelevat kunkin kielikoulun tarpeen ja mahdollisuuksien mukaan. Yleisin käytäntö on antaa opetusta kerran viikossa n. 1,5 tunnin ajan. Osavaltioiden loma-aikoina ei myöskään ole kielikoulujen opetusta.

KOULUN ARVOPERUSTA

Opetuksen suunnittelun lähtökohtana on koulun arvoperustan jäsentäminen. Suomalainen kielikoulu pyrkii välittämään opetuksessaan seuraavia arvoja.

Suomalainen kulttuuri-identiteetti ja monikulttuurisuus

Oppilaat arvostavat suomen kieltä ja suomalaista kulttuuriperinnettä, ja heille kehittyy terve suomalainen kulttuuri-identiteetti. Toisaalta oppilaat arvostavat myös sitä, että heidän on mahdollista oppia hallitsemaan kaksi kieltä ja elää kahdessa kulttuurissa. Oppilaat ymmärtävät, että heidän kaksikielisyytensä ja monikulttuurisuutensa on vahvuus ja hyvän itsetunnon aihe. Sitä kautta he oppivat suvaitsemaan ja kunnioittamaan myös muita kieli- ja kulttuurivähemmistöjä. Tähän perustuu myös kansainvälisyyskasvatus, jolla silläkin on koulussa tärkeä sijansa.

Kasvaminen suomalaisen yhteisön jäseneksi

Suomalainen kielikoulu kokoaa Saksassa asuvia suomalaisia yhteen. Suomalaisten tai suomalais-saksalaisten perheiden lapset näkevät, että heidän lähellään elää muitakin suomea puhuvia ja suomalaisia tapoja noudattavia lapsia ja aikuisia. Koulu pyrkii myös toimimaan yhdessä muiden Saksassa olevien suomalaisryhmien, mm. seurakunnan, kanssa. Näin lasten kuva suomalaisesta yhteisöstä rikastuu. Oppilaat oppivat arvostamaan tätä omaa suomalaista yhteisöään ja Suomea, jossa yhteisön juuret ovat. He tutustuvat yhteisön toimintaan paitsi koulussa myös esimerkiksi juhlissa, retkillä ja leireillä, ja he oppivat itse toimimaan yhteisön jäseninä.

Eettiset arvot ja sosiaaliset taidot

Oppilaista kasvaa rehellisiä, avoimia ja yhteistyökykyisiä. He kunnioittavat ja tukevat toisia ihmisiä, osaavat eläytyä toisten asemaan ja pystyvät puhumaan myös omista tunteistaan.

Subde luontoon

Oppilaille kehittyvä läheinen ja vastuuntuntoinen suhde luontoon.

Luovuus

Koulutyössä arvostetaan oppilaiden luovuutta.

KOULUN TAVOITTEET

Suomalaisen kielikoulun opetuksen kokonaistavoitteet pohjautuvat edellisessä luvussa esitettyihin arvoihin. Myöhemmin esitellään tarkemmin ryhmäkohtaiset tavoitteet.

Suomen kielen kehittyminen

Oppilaat haluavat ilmaista itseään suomeksi suullisesti ja myöhemmin myös kirjallisesti. Heidän sanastonsa ja lausetajunsa kehittyvät niin, että he hallitsevat viestintätaidot: kuuntelemisen, puhumisen, lukemisen ja kirjoittamisen. Oppilaat kiinnostuvat ja tiedostuvat suomen kielestä, he tarkkailevat suomen kielen rakennetta ja käyttöä eri tilanteissa ja tutustuvat suomen kielen historiaan.

Oppilaan yksilöllinen kielellinen ympäristö vaikuttaa siihen, miten hyvin hän oppii hallitsemaan viestintätaidot. Tavoitteena voi olla, että oppilas saavuttaa suomen kielen perustaidot, niin että hän tulee toimeen sukulaisvierailuilla Suomessa ja pystyy asioimaan esimerkiksi kaupassa ja pankissa. Parhaimmillaan oppilaasta kehittyvä sujuva puhuja, lukija ja kirjoittaja ja hän pystyy opiskelemaan Suomessa.

Suomalaisen kulttuuriperinteen omaksuminen

Oppilaat tutustuvat suomalaisiin tapoihin, uskontoon, suomalaiseen kansanperinteeseen, lastenperinteeseen, kirjallisuuteen, musiikkiin, teatteriin, kuvataiteeseen ja elokuvaan. He saavat niistä myönteisiä kokemuksia ja elämyksiä niin, että he innostuvat ja kiinnostuvat suomalaisesta kulttuuriperinteestä.

Suomen tuntemuksen kehittyminen

Oppilaat saavat tietoja Suomen luonnosta, maantiedosta, historiasta, yhteiskunnasta ja ajankohtaisista tapahtumista niin, että heille muodostuu selkeä kuva Suomesta ja sen asemasta muiden maiden joukossa. Oppilaat kiinnostuvat Suomesta ja oppivat itse hankkimaan ja arvioimaan Suomea koskevaa tietoa.

RYHMÄKOHTAISET TAVOITTEET JA SISÄLLÖT

PIENTEN RYHMÄ (3 – 6-v.)

Esiopetuksessa lähtökohtana on lapsen oma elinympäristö, omiin kokemuksiin perustuva kommunikaatio. Opetus on melko henkilökohtaista, ja sitä painotetaan oppilaiden kiinnostuksen ja erityisosaamisen mukaan. Tärkeää opetuksessa on ottaa huomioon lapsen luontainen ilo leikkiä ja liikkua sekä halu oppia ja tutkia ympäristöä.

1. Sosiaalisen kehityksen tukeminen

- sosiaalisen kanssakäymisen edistäminen
- ryhmään kuulumisen tunteen vanvistaminen
- ystävyys- ja toveruussuhteiden rakentaminen
- toisten lasten huomioon ottaminen
- yhteistoiminnan edistäminen myös vanhempien kanssa (retket, juhlat ym.)
- motivaation, kiinnostuksen ja mielenkiinnon herättäminen

2. Suomalaisen kulttuuriperinnön välittäminen

- suomalaisen kulttuurin ymmärtäminen
- kulttuuri-identiteetin kehittymisen vahvistaminen
- perinnetietouden välittäminen
- perehdyttäminen suomalaiseen lastenkulttuuriin
- perehdyttäminen suomalaisiin juhliin ja käytöstapoihin

3. Toiminnallisten taitojen kehittämisen

- motoriikkaa vaativia leikkien harjoittaminen
- lapsen mielikuvituksen ja luovuuden kehittymisen edistäminen
- lapsen auttaminen itsenäiseen toimintaan, yksin tai yhdessä
- oppimisen iloa vahvistaminen
- käden ja sormen taitojen kehittäminen (mm. askartelu)

4. Kielellisten taitojen kehittäminen

- kielellisen kehityksen kehittyminen
- sanaston ja lausetajun kehittymisen edistäminen

mm. niin, että lapsi oppii

- kuuntelemaan ja toistamaan äänneitä (lorut, sanaleikit ym.)
- ymmärtämään puhuttua kieltä ja lyhyitä kertomuksia
- ymmärtämään kysymyksiä ja osaa vastata niihin
- ymmärtämään ohjeita ja osaa noudattaa niitä (työtehtävät, leikkien ja pelien säännöt ym.)
- nimeämään asioita ja esineitä kuvan tai kertomuksen perusteella
- esittämään aiheeseen tai tilanteeseen liittyviä kysymyksiä
- kertomaan / toistamaan omin sanoin jotakin aiheesta
- käyttämään kieltä luovasti ja runsaasti
- laajentamaan ja kartuttamaan sanavarastoaan, sekä aktiivista että passiivista
- ilmaisemaan itseään puheen avulla

5. Opettajan tehtävänä lisäksi

- puhua huolitellusti ja selvästi
- puhua esimerkillisesti yksinkertaista mutta samalla sanavarastoa laajentavaa kieltä, ei slangia
- kuunnella keskittyneesti lapsen puhetta (mielenkiinto ja rauhallisuus)
- ymmärtää kerrotun asian sisältö
- ei korjata virheitä lapsen puhuessa tietoisesti, vaan toistaa asian oikealla tavalla (Äiti osta leipä.
– Niin, äiti ostaa leivän. / Eipäs, se sanotaan LEIVÄN.)
- tehdä lapselle tarpeen mukaan henkilökohtainen opetussuunnitelma (HOPS)

Ideoita opetusaiheiksi

vuodenajat	- retket
- kevät, kesä, syksy, talvi	- lumet ja jäät
kuukaudet	- järvi ja uiminen
viikonpäivät	- sää
aikakäsitteet	- sadonkorjuu
- tänään, eilen, huomenna	- vihannekset
- aamulla, päivällä, illalla, yöllä	- marjat
- kellonajat	- hedelmät
numerot	- sienet
vuoden juhlat	värit
- uusi vuosi	muodot
- laskiainen	minä
- Kalevalan päivä	- ruumiinosat
- pääsiäinen	- perheeni
- vappu	- vaatteet
- äitien päivä	koti ja asuminen
- Runebergin päivä	- talo
- juhannus	- huonekalut
- A. Kiven päivä	maalaiselämä
- itsenäisyyspäivä	eläimet
- adventtiaika	- kotieläimet
- joulukuusi	- niiden „asunnot“ (kanala ym.)
lomasuunnitelmat	- „tehtävät“ (antaa maitoa ym.)
lomamuistot	- eläintarha
matkustaminen	- metsäeläimet
- kulkuneuvot	- villieläimet
- liikenne	- muuttolinnot
luonto	- viikset, tassut ym.
- kukat, puut, kasvit	päivän ateriat

ruoka-aineet
torilla
kaupassa
postissa
pankissa
sirkuksessa
lääkärissä ym.
terveys ja sairastuminen
ammatteja
kotityöt ym.

leikit ja lelut, sisällä ja ulkona
ystävyyden
tunteet
satuaiheet
- keijut
- peikot
- noidat
- tontut

KESKIRYHMÄ (6 – 10-v.)

Keskiryhmään tulevat oppilaat ovat esikoululaisia tai juuri saksalaisen peruskoulun aloittaneita lukemaan ja kirjoittamaan opettelevia lapsia. Ryhmän vanhimmat oppilaat ovat jo luku- ja kirjoitustaitoisia. Tämän ryhmän tavoitteissa eriytetään mm. kirjoittamisen ja lukemisen valmiuksien ja taitojen opetusta.

1. Kielellisen tietoisuuden kehittyminen

Kun oppilaat eivät vielä osaa lukea eivätkä kirjoittaa, heidän kielellistä tietoisuuttaan voidaan kehittää suullisilla harjoituksilla, joissa tarkastellaan kielen ilmiöitä ja leikitään kielellä, esimerkiksi riittäminen, lauseiden jakaminen sanoiksi, lauseiden täydentäminen, yhdyssanojen jakaminen ja yhdistäminen, sanojen jakaminen tavuiksi taputtaen, äänteiden kuunteleminen ja teonsanojen ja nimisanojen erottaminen. Myös lukutaitoisten oppilaiden kielellistä tietoisuutta voidaan kehittää sanaleikeillä, esimerkiksi Laiva on lastattu, tipoteeraus ja salakielet.

2. Kirjoittamisen valmiuksien ja taitojen kehittyminen

Jos ryhmässä on eri-ikäisiä oppilaita, voidaan kirjoittamisen opetusta eriyttää käyttämällä eritasoisia äidinkielen oppikirjoja.

Esikouluikäisten ryhmässä kirjoittamisen valmiuksia kehitetään motorisilla, auditiivisilla ja visuaalisen hahmottamisen harjoituksilla, esimerkiksi kirjainten piirtäminen tai kuvien, kuultujen sanojen ja kirjoitettujen sanahahmojen yhdistäminen.

Ensi- ja toisluokkalaiset harjoittelevat sanojen ja lauseiden muodostamista, esimerkiksi kirjaimia vastaavien äänteiden kuunteleminen sanoissa (erityisesti lyhyiden ja pitkien äänteiden erottaminen), tavujen yhdistäminen sanoiksi ja sanojen yhdistäminen lauseiksi. Oppilaita rohkaistaan heti kirjoitustaidon orastaessa pieniin kirjoitusharjoituksiin, esimerkiksi toivomuslista joulupukille. Toisluokkalaiset voivat jo kirjoittaa tekstejä, esimerkiksi tiedotus, kuvaus, satu, postikortti ja kirje.

Kolmas- ja neljäsluokkalaiset varmentavat oikeinkirjoitustaan ja vertaavat sitä saksan oikeinkirjoitukseen, erityisesti pitkät ja lyhyet äänteet, diftongit, v vai w, isot ja pienet alkukirjaimet ja yhdys sanat. Heitä innostetaan kirjoittamaan monenlaisia tekstejä, esimerkiksi selostus, omiin kokemuksiin perustuva kertomus, mielikuvituskertomus, satu, runo, lehtikirjoitus ja tietoteksti.

3. Lukemisen valmiuksen ja taitojen kehittyminen

Kirjoitustaidon oppimiseen tähtäävät harjoitukset kehittävät myös lukemisen valmiuksia ja taitoja. Lukemisen opetusta olisi samoin hyvä eriyttää. Ensiluokkalaisten harjoittelevat yksittäisten sanojen, vuoropuhelujen ja aapisen tekstien lukemista. Toisluokkalaisten tavoitteena on ymmärtää luettu teksti. He lukevat lyhyitä tekstejä ja kertovat niistä omin sanoin, piirtävät niiden pohjalta tai vastaavat niitä koskeviin kysymyksiin. Tekstit voivat olla esimerkiksi kertomuksia, satuja, runoja, nuortenlehtien kirjoituksia ja tietotekstejä. Kolmas- ja neljäsluokkalaisia rohkaistaan lukemaan jo kokonaisia teoksia ja tulkitsemaan lukemaansa, esimerkiksi vastaamaan kysymykseen, millainen päähenkilö on.

4. Sanaston kehittyminen

Kaikenlaisten tekstien, lorujen, runojen, satujen, kertomusten ja tietotekstien, kuunteleminen ja lukeminen kehittävät sanastoa. Sitä voidaan kehittää myös suullisilla tai kirjallisilla harjoituksilla, joissa etsitään esimerkiksi synonyymejä, homonyymejä, vastakohtia, yhdyssanoja tai ylä- ja alakäsitteitä.

Käsitteitä voidaan opiskella myös aiheittain niin, että oppilaat saavat samalla tietoja Suomen luonnosta, yhteiskunnasta ja kulttuurista. Ensi- ja toisluokkalaisten tutustuvat ympäristöopin aiheisiin, ja kolmas- ja neljäsluokkalaisten maantiedon aiheisiin (katso 11. Suomen tuntemuksen kehittyminen).

5. Lausetajun kehittyminen

Tekstien kuunteleminen ja lukeminen kehittävät paitsi sanastoa myös lausetajua. Sitä kehittää myös kertomusten sepittäminen, esimerkiksi kuvista, omista ajatuksista tai kokemuksista kertominen ja tarinoiden kertominen. Kysymyslauseita voidaan harjoitella kysymys- ja vastausleikeillä, esimerkiksi Mitä tiedät ystävästäni? Oppilaat harjoittelevat myös suullisesti tai kirjallisesti lauseiden täydentämistä ja niiden muodostamista annetuista sanoista. Kolmas- ja neljäsluokkalaisten varmentavat oikeata sanajärjestystä ja harjoittelevat lauseiden yhdistämistä virkkeiksi.

6. Kuuntelemisen taitojen kehittyminen

Oppilaat harjoittelevat keskittymistä kuuntelutilanteissa, toisten puheen kuuntelemista ja oman puheenvuoron pyytämistä. He ymmärtävät kuulemansa ja pystyvät kertomaan siitä omin sanoin. Pyritään myös järjestämään mukavia lukuhetkiä, joiden aikana oppilaat voivat eläytyä kuuntelemiseen. Lukemisen jälkeen kuullusta kertomuksesta voidaan keskustella, sen pohjalta voidaan piirtää tai se voidaan dramatisoida.

7. Puheilmaisuuden taitojen kehittyminen

Oppilaita rohkaistaan ilmaisemaan itseään suullisesti: kysymään, vastaamaan, esittämään oman mielipiteensä, osallistumaan opetuskeskusteluun, kertomaan ja selostamaan. Heitä innostetaan myös luovaan ilmaisuun, esimerkiksi annetun tilanteen dramatisoiminen, runojen esittäminen, nukketeatteriesitykset ja pienet näytelmät, joita voidaan valmistaa juhlien ohjelmaksi.

8. Suomen kielen rakenteeseen tutustuminen

Kolmas- ja neljäsluokkalaisten tutustuvat suomen kielen rakenteeseen, erityisesti sellaisiin piirteisiin, jotka eroavat saksan kielen rakenteesta, esimerkiksi sijamuodot, verbien taivutus, adjektiivien vertailu ja omistusliitteet. He oppivat erottamaan eri tilanteissa käytettävät kielimuodot: puhekielen, huolitellun yleiskielen ja kirjakielen.

9. *Suomalaiseen kirjallisuuteen tutustuminen*

Oppilaat tutustuvat suomalaisiin loruihin, lastenrunoihin, kansanrunoihin, satuihin, lasten kuvakirjoihin ja muuhun lastenkirjallisuuteen. Aluksi he kuuntelevat, kun opettaja lukee heille, ja myöhemmin heitä rohkaistaan itse lukemaan kokonaisia teoksia, esimerkiksi jatkamaan opettajan aloittaman kirjan lukemista. Pyritään herättämään oppilaiden kiinnostus kirjallisuuteen esittelemällä kirjoja, tutustumalla koulun kirjastoon ja kutsumalla kirjailijoita vierailulle. Tutustuminen kansalliskirjallisuuteen voidaan aloittaa jo ensiluokkalaisten kanssa lukemalla esimerkiksi suorasanaista Kalevalan tarinoita tai katsomalla Aleksis Kiven Seitsemästä veljeksestä tehty animaatioelokuva.

10. *Suomalaisen kulttuuriperinteen omaksuminen*

Oppilaat tutustuvat suomalaisiin vuotuisiin juhliin, joita valmistellaan tai vietetään yhdessä, esimerkiksi uusi vuosi, laskiainen, Runebergin päivä, Kalevalanpäivä, pääsiäinen, vappu, äitienpäivä, juhannus, Aleksis Kiven päivä, isänpäivä, itsenäisyyspäivä ja joulujuhla.

Oppilaat omaksuvat suomalaista lastenperinnettä, esimerkiksi perinteisiä lastenlauluja, radiosta tai televisiosta tuttuja uusia lauluja, loruja, arvoituksia, vitsejä, laululeikkejä, seuraleikkejä ja pelejä.

Katsotaan oppilaiden kanssa yhdessä videolta suomalaisia lastenelokuvia, television lastenohjelmia, musiikki- ja teatteriesityksiä ja pyritään järjestämään koululle suomalaisia konsertti- ja teatterivierailuja.

11. *Suomen tuntemuksen kehittyminen*

Oppilaat saavat tietoja Suomesta. Ensi- ja toisluokkalaiset tutustuvat ympäristöopin aiheisiin, esimerkiksi vuoden kierto Suomen luonnossa, ilmansuunnat, kartta, metsät, järvet, Suomen kasvit ja eläimet (erityisesti uhanalaiset eläimet), aika ja avaruus, kuukaudet, entisaikojen suomalaiset elintavat, ammatit, raha, suomalaiset tuotteet maailmalla ja itsenäisyyspäivä.

Kolmas- ja neljäsluokkalaiset tutustuvat maantiedon aiheisiin, esimerkiksi Suomen kartta, Suomi itsenäisenä valtiona, rajat ja rajanaapurit, Pohjoismaat, meret, vesistöt, järvet ja joet, kaupungit, maakunnat ja läänit, elinkeinot ja väestö.

Oppilaita ohjataan etsimään Suomea koskevia tietoja esimerkiksi koulun kirjastossa olevista kirjoista ja lehdistä.

ISOJEN RYHMÄ (10 – 14-v.), NUORISORYHMÄ (14 – 18-v.)

Saksalaisessa koulussa aloitetaan vieraan kielen opetus tavallisesti viidennellä luokalla, eli noin kymmenvuotiaana. Tällöin oppilailla alkaa olla käsitys kielten erilaisuudesta. Koulussa saatavaa tietoa kielipiipistä ja kielten erilaisista rakenteista tulee käyttää hyväksi suomalaisen kielikoulun opetuksessa.

Kaikki, mitä pienten ja etenkin keskiryhmien tavoitteiden kohdalla edellä on sanottu, pätee tietenkin myös isojen ryhmiin.

Oppilaiden käsittekyky laajenee ja oppilaat ymmärtävät monimutkaisiakin syy-yhteyksiä. Heidän tietonsa itsestään ja ympäröivästä maailmasta syvenevät, heidän harrastuksensa monipuolistuvat. Näin heidän kanssaan voi käsitellä kaikkia mahdollisia asioita rajoituksitta. Noin neljätavoittavuodesta heillä on tarve pohdiskella myös filosofisia ja maailmankatsomuksellisia asioita.

On kuitenkin mahdotonta käsitellä näin laajoja aihepiirejä suomalaisen kielikoulun tunnilla. Siksi on hyvä keskittyä vain niihin teemoihin ja asioihin, joita ei syventävästi käsitellä saksalaisessa koulussa.

1. Kielen rakenne

Tärkeimmät suomen kielelle ominaiset kielioppisäännöt, kielen rakenteen tuntemus, terminologia:
esim. lauseenvastikkeet, infinitiivit, partitiivit, sanajärjestys, partitiivi
johdokset, sanaperheet, astevaihtelu

2. Kielen historia

Suomen kielen historian tunteminen pääpiirteittäin; suomalais-ugrilainen kieliperhe

2. Suullinen kielitaito

Sujuva suullisen viestinnän hallitseminen, puhuminen, kuullun ymmärtäminen

- Asiointi esim. kaupassa, virastoissa, puhelimessa
- Keskustelu itsestä, harrastuksista, kotimaasta, ajankohtaisista tapahtumista
- Kannanotto, mielipide
- Työnhaku, (toive)ammatti
- Murteiden ymmärtäminen ja käyttäminen yleiskielen ja huolitellun kielen lisäksi

3. Kirjallinen ilmaisu

Kirje, virallinen kirje, aine, kuvaelma, kertomus, artikkeli, yhteenveto, pöytäkirja, muistio, kaavakkeiden täyttämisen jne.

Oikeinkirjoitus: kaksoiskonsonantit, astevaihtelun ymmärtäminen ja hallitseminen

4. Lukeminen, kirjallisuus

Suomalaisen kirjallisuuden tunteminen, esimerkiksi

- Perinnerunous, runonlaulanta
- Klassinen kirjallisuus (kuten Minna Canth)
- Nykykirjallisuus
- Nuortenkirjat (kuten Jacobssen – Olsson: „Bertin päiväkirja“-sarja; hevostkirjat)
- Runot
- Aforismit
- Sanoitettu musiikki (tehokas tapa oppia kieltä, vrt. lorut ja lastenlaulut; esimerkiksi Hector, Lapinlahden linnut)
- Sanomalehdet

Pitkien tekstien sisällön ymmärtämisen ollessa kyseessä ei takerruta yksittäisiin sanoihin. Luetaan yksin ja erikseen, ääneen ja hiljaa, kotona ja tunnilla. Näytellään.

Sanaston laajentamisen ollessa kyseessä analysoidaan sanastoa.

Autetaan tyylin ja tunnelman ymmärtämisessä.

Ei hyljeksitä sarjakuvia eikä salapoliisiromaaneja.

Mahdollisia kirjavalintoja (otteina tai kokonaan):

Kansanrunous:	Kalevala, Kanteletar
Suomalainen romaani:	Aleksis Kivi (Seitsemän veljestä, Nummisuutarit) Juhani Aho Minna Canth Väinö Linna (Tuntematon sotilas, Pohjantähti-trilogia)
Suomalainen runous:	J.L. Runeberg (käännös) Eino Leino Edith Södergran Uuno Kailas Aaro Hellaakoski Katri Vala
Suomalainen nykykirjallisuus:	Opettajan/oppilaiden valinnan mukaan. Esim. Härkönen, Huovinen.

5. Lausetajun kehittyminen

Mitä enemmän lapset ja nuoret saavat tilaisuuksia puhua, kuunnella, lukea ja tuottaa erilaisia tekstejä, sitä varmemmin heidän lausetajunsa kehittyy. Se antaa heille itsevarmuutta käyttää kieltä yhä monipuolisemmin.

6. Maan ja kulttuurin tuntemus

Tervehtiminen/hyvästely/kohteliaisuus, sinuttelu/teitittely
Suomen historia
Maantieto
Urheilu
Tavat, perinnetietous
Luonto
Ajankohtaiset asiat, politiikka, koulutussysteemi, Suomen suhde muihin maihin
Suomalainen musiikki: klassinen musiikki, kansanmusiikki, iskelmät
Elokuvat
Teatteri
Taide

Kannustetaan sanakirjan, tietosanakirjan ja muiden hakuteosten sekä kirjaston käyttöä.

MOTIVOINTI

Koska kaikki oppilaat tulevat suomalaiseen kielikouluun oman koulunsa tai lastentarhansa lisäksi ja vapaa-ajallaan, opetuksen tulee olla oppilaiden kannalta mielekästä ja miellyttävää.

Kun kaikki osapuolet, vanhemmat, heistä etenkin valtakieltä puhuvat, sukulaiset, saksalaisen koulun koulutoverit ja opettajat osoittavat myönteistä kiinnostusta suomalaista kielikoulua kohtaan, oppilas näkee toisen äidinkieltensä hallitsemisen tärkeänä.

Oppisisällöt, materiaalit

Suomalaisen kielikoulun opetuksessa pyritään käyttämään kieltä todellisissa tilanteissa: kirjoitetaan oikeita kirjoja oikeille ihmisille, luetaan ja keskustellaan ajankohtaisista tapahtumista, harjoitellaan oikeisiin juhliin, keksitään omia tarinoita.

Materiaalina käytetään oppikirjojen ja tehtäväkirjojen lisäksi myös videoita, kootaan tarinoita vihkoon tai muuta materiaalia portfolioon, esitetään näytelmiä eri tilaisuuksissa, valmistellaan juhlia ja esitetään siellä ohjelmaa, järjestetään motivaatioleiri tai osallistutaan toisten järjestämälle leirille, tehdään muita retkiä, otetaan osaa kilpailuihin (esim. kirjoitus- ja piirustuskilpailuun), luetaan kirjoja oppilaiden mieltymysten ja toiveiden mukaan.

Oppimisympäristö

Opettajan myönteinen asenne oppilaisiin ja opetukseen on ratkaiseva. Opetuksen ilmapiiriin tulee olla kannustava. Käytetään hyväksi tunnettuja oppimispsykologian metodeja opettajan kykyjen ja mieltymysten mukaan.

Kurittomuutta ja häirintää ei sallita opetuksen aikana. Mikäli ongelmia esiintyy, pyritään heti löytämään asiaan ratkaisu keskustelemalla oppilasryhmän, vanhempien tai mahdollisesti muiden henkilöiden kanssa toimintatavasta tilanteen korjaamiseksi.

Mikäli mahdollista, opetushuone on tarpeeksi „koulumainen“, jotta oppilaat kokevat olevansa oppimassa, ja samalla tarpeeksi „kotimainen“, jotta he viihtyvät siellä. Ihanteellinen on tila, jonka oppilaat itse sisustavat haluamallaan tavalla.

Metodit

Oppilaiden tulee saada kokea onnistumisen elämyksiä. Opettaja ei koskaan saa moittia lasta huonosta kielitaidosta, vaan opettajan ensiarvoinen tehtävä on aina löytää jokaisen oppilaan kielitaidosta myönteisiä puolia. Jo yhdenkin sanan ulkoa oppiminen tai oikean kielioppimuodon tuottaminen saattaa olla lapselle suuri saavutus.

Käytään hyväksi esim. suggestopedian metodeja, Montessori-materiaalia, kokonaisvaltaisen oppimisen menetelmiä mahdollisuuksien mukaan.

Todistuksen antaminen on joillekin oppilaille kannustavaa. Selkeän tavoitteen asettaminen (kouluvierailu Suomeen, suomalaisten sukulaisten ja kaverien kanssa puhuminen, toisen vieraan kielen korvaaminen saksalaisessa koulutodistuksessa, osallistuminen kielikilpailuun, suunniteltu opiskelu, työharjoittelu tai ase- ja siviilipalvelu Suomessa ja Suomen kansalaisuuden säilyttäminen) on pitempi-aikainen ja tehokas kielen opiskelun vauhdittaja.

OPETUKSEN ERIYTTÄMINEN

Jos ryhmän oppilaiden kielitaito on kovin eritasoinen, epäedullisimmassa tapauksessa ummikosta täysin kaksikieliseen lapseen, ja samalla ikäjakauma kovin laaja, opetusta on eriytettävä tarpeen mukaan. Mahdollisuuksia on monia; käytännössä hyvin toimivia ovat esimerkiksi seuraavat.

- Kaikilla oppilailla on tunnilla sama teema, kuitenkin kaikilla oppilailla erilaiset tehtävät. Koska ryhmät ovat usein pieniä, opettaja voi seurata jokaisen oppilaan edistystä lähes yhtä aikaa. Lähtökohdana sama teksti opettaja voi laatia eritasoisia tehtäviä.
- Opettaja esittää saman tekstin tai teeman pohjalta oppilaille eritasoisia kysymyksiä siten, että kaikki oppilaat tuntevat osaavansa vastata kysymyksiin.
- Paremmin suomea taitavat oppilaat auttavat muita, ts. toimivat „apuopettajina“. Tätä menetelmää tulee käyttää varoen, ettei kukaan oppilaista tuntisi olevansa taitamaton, tai toisaalta, ettei kukaan tunne tulevansa hyväksikäytetyksi.
- Muodostetaan ryhmiä, joissa kussakin eritasoisia oppilaita. Näin kaikki oppilaat voivat osallistua samoihin peleihin ja leikkeihin.
- Pari-/ryhmätyöskentely: kumpikin/kukin oppilas saa vain osan tehtävää. Kaikkien tulosten tulee nivoutua yhteen. Tai: ryhmä pyrkii yhdessä ratkaisemaan annetun tehtävän, ehkä kilpaillen tuloksesta toisten ryhmien kanssa. Kukin ryhmä esittelee itse tuloksensa.
- Kukin oppilas tutkii annettua tehtävää omalta lähtötasoltaan, omien harrastustensa, taitojensa ja kokemustensa pohjalta: esimerkiksi urheilua harrastava tuntee urheilusanaston ja menetelmät, lukemista harrastava tuntee paikallisen kirjaston ja sen antamat mahdollisuudet.
- Oppilaat käyttävät eritasoisia oppikirjoja ja tekevät tehtäviä omaan tahtiinsa, opettajan kiertäessä tarkistamassa. (Esimerkiksi Kotiperuskoulun oppikirjat ovat tähän sopivia; kts. oppimateriaaliluettelo, Kansanvalistusseura, s. 21.)
- Osa oppilaista työskentelee hiljaa, yksin tai keskenään; toinen osa lukee, keskustelee tai harjoittelee opettajan avulla.

ARVIOINTI

Arvioinnin tärkeimmät tehtävät ovat ohjata opiskelua ja kannustaa oppilasta. Arviointi on kannustavaa silloin, kun oppilaan edistymistä arvioidaan hänen omista lähtökohdistaan käsin eikä verrata häntä muihin oppilaisiin.

Lähtötason arviointi

Jotta oppilaan omaa edistymistä ja kehittymistä voitaisiin arvioida, on ensin tunnettava hänen lähtötasonsa. Sitä voidaan arvioida lukukauden alussa tarkkailemalla oppilaan työskentelyä ja antamalla hänelle suullisia ja kirjallisia tehtäviä. Oppilaiden lähtötason arviointi on tärkeätä toisestakin syystä. Suomalaisen kielikoulun opetusryhmät ovat lähes aina sekakoosteisia: oppilaat ovat erikäisiä ja suomen kielen taidoiltaan hyvinkin eritasoisia. Kun tunnetaan oppilaiden lähtötaso, voidaan opetusta eriyttää oppilaiden kielellisten edellytysten ja taitojen mukaan.

Edistymisen arviointi

Oppilaan edistymistä arvioidaan koulunkäynnin aikana jatkuvasti. Arvioinnin tulokset ohjaavat asettamaan opetukselle ja opiskelulle taas uusia tavoitteita. Arvioinnin kohteina ovat oppilaan työskentely ja oppimistulokset, ei oppilaan persoona. Opettaja voi arvioida oppilasta kiittämällä häntä hyvästä työskentelystä, antamalla lyhyen palautteen oppitunnin jälkeen tai mittaamalla oppimistuloksia suullisten ja kirjallisten tehtävien avulla. Oppilaita hyvin motivoiva arviointimenetelmä on portfolioarviointi. Siinä oppilaat keräävät töitään kansioon, portfolioon, ja valitsevat itse, mitkä työt he haluavat antaa arvioitaviksi. Kun opettaja tarkastelee portfolioa oppilaan kanssa, hän kiinnittää huomiota myös siihen, miten oppilas osaa perustella valintansa.

Oppilaan edistymisestä voidaan antaa myös kirjallinen todistus. Joissakin Saksan osavaltioissa on mahdollista liittää suomalaisen kielikoulun todistus oppilaan saksalaiseen koulutodistukseen. Tämä on usein hyvä opiskelun kannustin. Kielikoulun oppilaalle voidaan antaa pelkkä osallistumismerkintä tai hänen edistymistään voidaan arvioida saksalaisen koulun arvosteluasteikon mukaan. Arvosanaa annettaessa otetaan huomioon se, miten aktiivisesti oppilas on työskennellyt koko lukukauden tai -vuoden aikana ja millaisia oppimistuloksia hän omasta lähtötasostaan ponnistaen on saavuttanut.

Oppilaan itsearviointi

Oppilaan itsearviointi kehittää opiskelutaitoja. Sitä voidaan käyttää kaikissa opiskelun muodoissa, mutta olennaista se on silloin, kun oppilaalla on henkilökohtainen opetussuunnitelma (HOPS). Lukukauden alussa opettaja voi yhdessä kunkin oppilaan ja hänen vanhempiensa kanssa laatia opetussuunnitelman, joka pohjautuu oppilaan edellytyksiin, taitoihin ja kiinnostuksen kohteisiin. Siinä oppilas asettaa itselleen yksilöllisiä oppimistavoitteita ja lopuksi myös itse arvioi, kuinka hyvin hän on saavuttanut tavoitteensa.

Yksi itsearvioinnin menetelmä on arviointikeskustelu. Siinä oppilas arvioi omaa edistymistään opettajan tai opettajan ja oppilasryhmän kanssa, ja kuuntelijat antavat arvioijalle palautetta. Itsearviointia kehittävä menetelmä on erityisesti portfolion käyttö, sillä siinä oppilas oppii tekemään valintoja.

Vanhempien osallistuminen arviointiin

Vanhemmat voidaan kutsua ryhmäkohtaisiin tapaamisiin, joissa he saavat tietoja arvioinnin perusteista ja oppilaiden edistymisestä. He voivat osallistua oman lapsensa henkilökohtaisen opetussuunnitelman laatimiseen, oppilaan ja opettajan väliseen arviointikeskusteluun ja portfolion tarkasteluun.

Opettajan ja koulun arviointi

Edellä on käsitelty oppilaan arviointia. Paitsi oppilasta voidaan arvioida myös opettajaa ja koulua. Oppilaat voivat esittää mielipiteensä mm. siitä, mitkä tehtävät heitä kiinnostivat ja mitkä eivät kiinnostaneet ja mistä syistä, mitä asioita he haluaisivat käsiteltävän ja mitä he haluaisivat opettajan tekevän toisin. Myös opettaja voi arvioida itseään ja pohdiskelemalla löytää omat vahvuutensa. Oppilaat, vanhemmat ja opettajat voivat kaikki yhdessä arvioida, onko koulutyössä saavutettu asetetut tavoitteet.

OPETUSMENETELMÄT

PIENTEN RYHMÄ (3 – 6-v.):

Esimerkkinä pienten ryhmälle soveltuvasta opetusmenetelmästä on tuntisuunnitelma aiheesta karhu. Turvallisuuden tunnetta tuo pienille aina samanlaisena toistuva runkomalli, jossa vain teema leikkeineen ja lauluineen vaihtelee tunnin mukaan. Kertaus on opintojen äiti -sanonta pätee pientenkin kohdalla. Toista lauluja, leikkejä, loruja, satuja vuoden aikana, ehkäpä vain oppisäiltöä hieman muunnellen (Karhu / Suomen eläimet / Talvinen metsä jne.)

1. Aloituslaulu, -loru tms. tervehdyshetki
2. Kuulumisten vaihto, vapaata kerrontaa menneen viikon tapahtumista, ehkäpä joku muistaa vielä edellisen tunnin aiheen
3. Liikuntatuokio, leikki tms. edellisestä aiheesta (toisto)
4. Johdatus uuteen aiheeseen
 - opettaja kertoo elävästi karhuista (käsinukke, kuva tms. apunaan)
 - opitaan mm. nimitykset: karhu, tallustaa, nukkuu, luola, kuono, käpälät / tassut, pehmeä, ruskea, turkki
 - lapset vastaavat kysymyksiin kukin oman taitonsa mukaan (kuva apuna)
 - Mikä eläin nukkuu talviunta?
 - Mitä karhu tekee talvella?
 - Missä karhu nukkuu?
 - Millainen karhun turkki on?
 - Miksi, milloin ym. kysymyksiä lisäksi
 - lapset voivat itse kertoa omin sanoin aiheesta
5. Askartelu-, työskentelyhetki
 - piirretään karhu pesässään
 - sommitellaan erilaisista materiaaleista karhutaulu (karvaa, paperia, pumpulia, havunneulasia ym.)
 - askarrellaan pahvista karhunaamari (lapset rakastavat rooleihin samastumista)
6. Liikutaan kaikki karhumaisesti esim. laulun, palikoiden, musiikin säestyksellä
7. Leikitään esim. Karhu nukkuu, karhu nukkuu talvipesässäänsä -laululeikki
8. Kuunnellaan tarina karhuista: esim. Karhulan perheen seikkailut (OY Kirjalito ab, Vantaa, suom. Ilkka Rekiaro) tai Kultakutri ja kolme karhua (soveltuu myös hyvin adj. vertailujen ja vastakohtien opetteluun)
9. Loppulaulu, -loru tms.

Muita karhulauluja löytyy mm. Musiikkia muksuille -kirjasta (Otava, Helsinki)
Karhuaiheisia runoja mm Pikku Pegasos -runokirjasta (Otava, Helsinki)

KESKIRYHMÄ (6-10-v.)

Esimerkkinä keskiryhmälle soveltuvista opetusmenetelmistä on tuntisuunnitelma aiheesta Suomen eläimet. Suunnitelmassa on useita osia, joista voi toteuttaa kullekin ryhmälle sopivimmat. Aineistoa on niin paljon, että aihetta voi käsitellä useammallakin tunnilla.

SUOMEN ELÄIMET

1. Piirtäminen, muovailu ja näyttelyn järjestäminen

Aiheen käsittely aloitetaan siitä, mikä oppilaille on jo ennestään tuttua. Oppilaat miettivät, mitä sellaisia eläimiä Suomen luonnossa on, joita ei Saksassa ole, esimerkiksi karhu, hirvi, susi, ilves, naali, norppa, kotka, kiljuhanhi, valkoselkätikka. Opettaja näyttää eläinten kuvia, ja oppilaat kertovat kokemuksiaan ja tietojaan näistä eläimistä.

Oppilaat piirtävät tai muovailevat savesta kukin oman eläimensä. Työt voidaan asettaa nähtäväksi esimerkiksi itsenäisyyspäivän näyttelyyn. Eläinten kuviin liitetään nimilaput, joihin oppilaat voivat kirjoittaa lisäksi sopivan lorun tai runon tai tietoja eläimistä. Tietoja oppilaat voivat itse hankkia kirjoista.

2. Sanojen luokittelu ja sanaston keruu

Oppilaat saavat kuusi eläimen kuvaa, esimerkiksi karhu, kettu, joutsen, tikka, hauki ja ahven. Eläimet nimetään, ja nimet voidaan myös kirjoittaa esimerkiksi taululle. Opettaja pyytää oppilaita järjestämään kuvat pareihin niin, että niillä on jotakin yhteistä. Oppilaat työskentelevät yksin tai pareittain. Keskustellaan siitä, millä perusteilla oppilaat ovat järjestäneet kuvat. Opitaan käsitteet nisäkkäät, linnut ja kalat. Oppilaat keksivät lisää eri ryhmiin kuuluvia eläimiä suullisesti tai kirjallisesti, yksin tai pareittain.

3. Kuunteleminen, lukeminen ja kirjoittaminen

Selvitetään käsitettä uhanalaiset eläimet tietotekstin avulla. Opettaja lukee oppilaille tai he lukevat itse esimerkiksi liitteenä olevan kuvauksen Saimaa-järven uimari.

Kun oppilaat ovat tutustuneet tekstiin, he vastaavat suullisesti tai kirjallisesti sitä koskeviin kysymyksiin. Eri-ikäisille lapsille on eritasoiset kysymykset: ensi- ja toisluokkalaiset harjoittelevat tarkkaa kuuntelemista ja kuullun tai luetun ymmärtämistä, kolmas- ja neljäsluokkalaiset harjoittelevat tekstin tulkitsemista.

Keskustellaan yhdessä oppilaiden vastauksista. Opettaja voi lukea esimerkkejä koko ryhmälle. Opettaja tarkistaa oikeinkirjoituksen yhdessä kunkin oppilaan kanssa, varsinkin kolmas- ja neljäsluokkalaisten kanssa. Vastauspaperit talletetaan oppilaiden kansioihin.

4. Dramatisointi

Oppilaat kuuntelevat tai lukevat liitteenä olevan kansansadun Kettu ja kalastaja. Sen jälkeen satu dramatisoidaan: puherooleihin tarvitaan kalastaja ja hänen eukkonsa ja toimintarooleihin kettu ja kaloja. Lavasteeksi riittää yksi tuoli.

5. Sadun kertominen

Oppilaat sepittävät itse eläinsadun. He kertovat sen suullisesti opettajalle, joka kirjoittaa sadun muistiin, tai he kirjoittavat sen itse. Sadut luetaan koko ryhmälle, ja oppilaat voivat vielä sen jälkeen muuttaa tai täydentää omaa satuaan. Opettaja voi tarkistaa oppilaiden kanssa oikeinkirjoituksen. Sadut talletetaan oppilaiden kansioihin.

6. Leikkiminen

Eläinkauppias-leikissä oppilaat voivat kerrata oppimiaan eläinten nimiä. Yksi oppilas esittää ostajaa, joka aluksi poistuu luokasta. Sillä aikaa muut oppilaat ottavat itselleen jonkin eläimen roolin. Ostaja kutsutaan sisälle ja hän kysyy esimerkiksi: "Onko teillä kettuja?" Jos kukaan ei esitä kettua, ostajalle vastataan: "Ei." Jos joukossa on kettu, hän lähtee juoksemaan sovittuun maaliin ja ostaja yrittää ottaa hänet kiinni. Ostaja vie kiinni saamansa eläimen omaan kotiinsa, pakoon päässyt on vapaa. Ostaja jatkaa kyselyään, kunnes on arvannut kaikki eläimet. Ensimmäiseksi kiinni jääneestä tulee uusi ostaja.

SAIMAA-JÄRVEN UIMARI

Tun-net-ko si-nä sai-maan-nor-pan? Se on pie-ni hyl-je, jo-ka e-lää vain Suo-mes-sa Sai-maa-jär-ves-sä.

Sai-maan-norp-pa on tum-man-har-maa, ja sen se-läs-sä on vaa-lei-ta täp-li-ä. Sil-lä on pyö-re-ä pää, pie-net e-tu-rä-py-lät, i-sot ta-ka-rä-py-lät ja ly-hyt hän-tä. Ta-ka-rä-py-löil-lä norp-pa an-taa vauh-ti-a.

Norp-pa on tai-ta-va ui-ma-ri. Se voi su-ke-l-taa ve-den al-la jo-pa 20 mi-nuut-ti-a.

Nor-pan poi-ka-nen syn-tyy ke-vät-tal-vel-la lu-mi-pe-sään. Poi-kas-ta sa-no-taan kuu-tik-si. Kuut-ti on kuin pör-röi-nen, val-koi-nen kar-va-pal-lo. Jos ih-mi-set häi-rit-se-vät norp-pi-a ke-vät-tal-vel-la, ne ei-vät tee poi-ka-si-a.

Sai-maan-norp-pi-en e-lä-mä ei o-le ai-na help-po-a. Jos-kus norp-pa voi sot-keu-tu-a ka-las-ta-jan verk-koon.

Sai-maan-norp-pi-a on vain vä-hän y-li sa-ta. Toi-vom-me, et-tä ne kaik-ki sai-si-vat e-lää rau-has-sa ko-ti-jär-ves-sään.

Kysymyksiä

Luetun ymmärtäminen

1. Mi-kä e-läin on ker-to-muk-sen ai-hee-na?
2. Min-kä nä-köi-nen se on?
3. Mi-kä sen poi-ka-sen ni-mi on?
4. Mi-ssä maas-sa sai-maan-norp-pa e-lää?
5. Kuin-ka pal-jon sai-maan-norp-pi-a on?

Tulkitseva lukeminen

1. Mitkä asiat saimaannorppia uhkaavat?
2. Mitä norppien hyväksi voitaisiin tehdä?
3. Miksi saimaannorppia pitäisi suojella?
4. Oletko sinä nähnyt saimaannorpan? Kerro siitä. Missä näit sen? Millainen se oli? Mitä se teki? Tai kerro muista hylkeistä, jotka olet nähnyt.

KETTU JA KALASTAJA

Olipa kerran kalastaja. Hän sai eräänä talvipäivänä rekensä täyteen kaloja. Hyvillä mielin ukko lähti ajelemaan kotia kohti. Matkalla hän lauleskeli iloista laulua. "Mutta mikä kumma tuolla keskellä tietä makaa? Sehän on kuollut kettu!"

Ukko pysähdytti hevosensa ja meni ketun luo. Hän nosti ketun kuorman peräpuolelle kalojen päälle ja istui itse etupuolelle. Kylläpä ukko oli hyvillään. "Kaunis turkkisi, Mikko Repolainen, on minulle hyvään tarpeeseen. Saan siitä paljon rahaa", hän puheli itsekseen.

Mutta viekas kettu ei ollutkaan kuollut, oli vain olevinaan. Hetken aikaa se loikoili hiljaa kuorman päällä. Sitten se veijari alkoi nakella kaloja tielle. Pian reki oli tyhjä. Lopuksi kettu hyppäsi itsekin alas ja alkoi keräillä saalistaan. Tyytyväisenä se pisteli poskeensa maukkaita kaloja. Niin hyvää ateriaa Mikko ei ollut saanut pitkään aikaan. Loput se kantoi tiepuoleen ja alkoi haudata niitä lumeen vastaisen varalle.

Ukko ei ollut koko aikana huomannut mitään, istui vain kuorman päällä lauleskellen.

Kun hän ajoi kotipihalle, eukko tuli vastaan ja kysyi tuikeasti: "Missä olet viipynyt näin kauan, ukkoseni?"

"Älähän toru, eukkoseni! Minulla on reki täynnä kaloja ja lisäksi vielä komea kettu. Löysin sen tieltä kuolleena."

Eukko katseli hölmistyneenä rekeä, mutta tyhjähan se oli. "Mitä hulluttelet, ukkorukka! Eihän täällä ole yhtään kalaa, vielä vähemmän kettua."

Ukkoa kovasti hävetti. Hän raapi päätänsä ja virkkoi:

"Niinpä näkyy. Nyt vasta huomaan, että viekas kettu on tehnyt minulle aika kepposet.."

ISOJEN RYHMÄ (10 – 18-v.), NUORISORYHMÄ (14 – 18-v.)

Isojen ryhmän malliteemana olkoon itsenäisyyspäivä.

1. Sytytetään kaksi kynttilää. Pannaan esille/pöydälle Suomen lippu.
2. Kerrataan Suomen historiaa tai kerrotaan Suomen itsenäisyyteen johtaneista maailmanhistorian tapahtumista. Lienee tarpeellista aloittaa Suomen itsenäisyyspyrkimyksistä 1800-luvulta, alkaen suomen kielen silloisesta asemasta, Venäjän asemasta maailmassa. Aihetta voi laajentaa kertomalla senaikaisista suhteista Saksaan ja saksalaisen valitsemisesta Suomen kuninkaaksi. Kerrotaan myös veljessodasta. Nuorimmille oppilaille näitä asioita kerrotaan pelkistetysti ja havainnollisesti karttoja piirtäen.
3. Vanhempien oppilaiden kanssa voi pohtia suhdetta isänmaallisuuteen Saksassa ja Suomessa. Miksi se on erilaista? Tähän liittyy mm. Suomessa kunnia-asiana pidetty armeija, „suomettu-minen“ jne.
4. Itsenäisen Suomen aika. Millainen on Suomen eduskunta? Miten se valitaan? Miten monta jäsentä siihen kuuluu? Kuka on Suomen presidentti? Miten hänet valitaan? Millaiset valtuudet presidentillä on? Millainen on Suomen hallitus? Minkälaisia puolueita Suomessa on? Naisten asema hallituksessa, parlamentissa? Näytetään Suomen nykyisen presidentin kuva, mahdollisesti myös hallituksen jäsenten kuvia.
5. Nuorempien oppilaiden kanssa kerrataan Suomen maantieteellinen asema maailman kartalla. Mitä naapurimaita Suomella on?
6. Suomen lippu. Lipun arvostaminen. Liputuspäivät.
7. Suomen raha. Isompien oppilaiden kanssa Venäjän aikainen tulliraja Venäjälle ja Suomen markka. Siirtyminen euroon. (Liittyminen Euroopan Unioniin.) Nuorempien oppilaiden kanssa taas voi pohtia, mitä ongelmia valuutanvaihdosta seuraa.
8. Maamme-laulun laulaminen tai kuunteleminen. Ensimmäinen säkeistö opetellaan ulkoa.
Missä laulua kuulee tavallisesti?
ja/tai:
Finlandia-hymnin kuunteleminen. Mitä tulee mieleen? Sibelius, Suomen luonto.
ja/tai:
Jukka Kuoppamäen „Sininen ja valkoinen“. Mitä suomalaista laulussa on? Miten se syntyi?
9. Mistä Suomi tunnetaan maailmalla? (Paperi; metsät; järvet; tietotaito, esimerkkeinä Nokia ja Linus Thorvald; jäänmurtaajat; sauna; joulupukki; design; arkkitehtuuri; Muumit; Leningrad Cowboys; Aki ja Mika Kaurismäki; urheilu, kuten mäkihyppy, autourheilu, soutu, yleisurheilu, ...) Esimerkkejä, kuvia, lehtiartikkeleita, kuvakirjoja. WSOY:n Ympäristöoppi tai vastaava ympäristöopin kirja sopii tähän pohdiskeluun.
10. Miten Suomessa vietetään itsenäisyyspäivää? Kaksi kynttilää ikkunalla, presidentin linnan juhlat. Kannustetaan pyytämään sukulaisilta itsenäisyyspäivään liittyviä sanomalehtiartikkeleita ja -kuvia.

Kaikki kielen käytön valmiudet voi nivoa edellä mainittuihin asioihin. Luetaan tekstejä, keskustellaan, kirjoitetaan edellä olevista asioista.

Esimerkkikirja: Pertti Rajala: Hyvä Suomi! Suomen itsenäisyyden ajan historia selkokielellä.

Kevennyksenä voidaan pelata muistipeliä „Muisti on museossa“ (Suomen museoliitto), jossa kysellään tietoja Suomeen liittyvistä asioista. Muunnelma: Kuka ensiksi tietää, saa pisteen.

ja/tai:

leikitään „Mitä tiedät ystävästäni?“ Suomeen liittyviä tavaroita, mielikuvituksessa tietenkin. (Myös isot oppilaat leikkivät mielellään lasten leikkejä, kuten „Laiva on lastattu“, „Kapteeni käskää“ jne.)

ja/tai

täytetään Suomi-tietoutta vaativa ristikko. Näitä löytyy esim. Moi-lehdistä. Tai laaditaan ristikko itse.

Kymmenvuotiaat askartelevat vielä mielellään. Tämän tunnin aihe on luonnollisesti Suomen lippu.

Tällaista tieto- ja tehtävämäärää ei luonnollisestikaan ehdi tehdä yhden kaksoistunnin aikana. Aihetta voi jakaa ja jatkaa usealle tunnille. Jo Suomen raha johtaa kokonaan uuteen aihepiiriin, lukusanoihin.

Ylläolevasta idealuettelosta pitää valita ryhmälle sopiva taso. Pienempien kanssa emme tietenkään pohdi maailmanhistoriaa. Kuitenkin jokaisen ryhmän oppilaan tulee tietää jälkeinpäin ainakin kaksi asiaa: milloin on Suomen itsenäisyyspäivä ja kuka on Suomen presidentti.

OPPIMATERIAALI

Jokaisella suomalaisen kielikoulun opettajalla on oltava käytössään Ideapankki. Se on suomalaisten kielikoulujen opettajien vuosien mittaan toisilleen ja toisiltaan lainaamien ideoiden kooste. Jokainen kielikoulusta eroava opettaja on velvollinen palauttamaan Ideapankin kielikoululle; se ei ole henkilökohtaista omaisuutta.

Kirja- ja oppimateriaaliluetteloita sekä itse oppimateriaalia voi tilata seuraavista osoitteista. Kustantajat ja yhdistykset esittelevät materiaaliaan myös internetissä.

BTJ Kirjastopalvelu Oy
(kustantaa LUKUfiilis-lehteä ja esitteleviä kirjaluetteloita sekä selkokirjoja)
Vattuniemenkatu 23 A, PL 84, FIN-00211 Helsinki
Puh. +358-(0)9-5840 440, faksi +358-(0)9-5840 4581
btj.kirjastopalvelu@btj.fi
www.btj.fi

Edita Oy
Postimyynti
PL 800, FIN-00043 Editä
Puh. +358-(0)9-5660 266
www.edita.fi

Finn Lectura (kustantaa mm. oppikirjoja suomea vieraana kielenä opiskeleville)
Rautatieläisenkatu 6, FIN-00520 Helsinki
Puh. +358-(0)9-1502 348, faksi +358-(0)9-1464 370
flmyynti@finnlectura.fi
www.finnlectura.fi

Kansanvalistusseura (Ulkosuomalaisten lasten kotiperuskoulu)
Museokatu 18A, FIN 00100 Helsinki
Puh. +358-(0)9-5491 8861, faksi +358-(0)9-5491 8811
tuija.tammelaender@kvs.fi tai anna.matintalo@kvs.fi
www.kvs.fi

Kehitysvammaliitto r.y. (kustantaa mm. Selkoutiset-lehteä)
Oppimateriaalikeskus
Viljatie 4 C, FIN-00700 Helsinki
Puh. +358-(0)9-3480 9350, faksi +358-(0)9-3513 975
Lehtitilaukset, puh. +358-(0)9-8258 1263
selkoutiset@famr.fi

Kirjayhtymä Oy
Tammi-konserni
Urho Kekkosen katu 4-6 E, FIN-00100 Helsinki
www.kirjayhtyma.fi

Laatusana Oy/Äidinkielen opettajain liitto
Vilppulantie 2 C, FIN-00700 Helsinki
Puh. +358-(0)9-3511 763, faksi +358-(0)9-3746 2900
seija.mantere@aidinkielenopettajainliitto.fi

Lasten Keskus Oy
Särkinimentie 7 A, FIN-00210 Helsinki
Puh. +358-(0)9-692 6344, faksi +358-(0)9-692 6393

Lukukeskus - Läsecentrum r.y.
Villa Kivi, Linnunlauluntie 10, PL 8, FIN-00531 Helsinki
Puh. +358-(0)9-760 551, faksi +358-(0)9-716 776
lukukeskus@kaapeli.fi
www.lukukeskus.fi, nuoren lukijan kotisivut www.kaapeli.fi/~luku

Opetushallitus
Hakaniemenkatu 2, PL 380, FIN-00531 Helsinki
Puh. +358-(0)9-774 775, faksi +358-(0)9-7747 7475
Myyntipalvelut puh. +358-(0)9-7747 7450
Kieli- ja kulttuuriryhmien palvelut (kokoaa luetteloa Oppimateriaalia maahanmuuttajien suomen kielen opetukseen) puh. +358-(0)9-7747 7469, 7747 7189
www.oph.fi

Otava
Koulu-Otava
Uudenmaankatu 10, FIN-00120 Helsinki
Puh. +358-(0)9-19961, faksi +358-(0)9-1996 520
Oppimateriaalitulokset puh. +358-(0)9-199 676, faksi +358-(0)9-1996 222
www.otava.fi/kouluotava

Suomalaisen Kirjallisuuden Seura
Hallituskatu 1, PL 259, FIN-00171 Helsinki
Tilaukset puh. +358-(0)9-1312 3216, faksi +358-(0)9-1312 3218
kirjamyynnti@finlit.fi
www.finlit.fi

Suomalaisen kirkollisen työn keskus (koulujen yhteinen materiaalipalvelu; Ideapankki)
Grafenwerthstr. 86, 50937 Köln
Puh. 0221-46 32 60, faksi 0221-46 56 79

Suomen Kustannusyhdistys ry (julkaisee kirjaluetteloa Vuoden kirjat)
SKY-Palvelu Oy
Lönrotinkatu 11 A, PL 177, FIN-00121 Helsinki
Puh. +358-(0)9-2287 7250, faksi +358-(0)9-612 1226
finnpubl@skyry.pp.fi
www.sky.cultnet.fi

Suomi-Seura r.y. (kirjatilauspalvelu jäsenille)
PL 213, FIN-00171 Helsinki
Puh. +358-(0)9-684 121 30, faksi +358-(0)9-684 121 40
suomis@suomi-seura.fi
www.suomi-seura.fi/myynti, www.kaapeli.fi/~suomis

Tammi

Urho Kekkosen katu 4-6 E, PL 409, FIN-00101 Helsinki

Puh. +358-(0)9-6937 621, faksi +358-(0)9-6937 6266

markkinointi@tammi.net

www.tammi.net

WSOY

PL 222, FIN-00121 Helsinki

Oppimateriaalinäyttely, Annankatu 15, FIN-00120 Helsinki

Palvelulinja +358-(0)203-91000

WSOY Porvoon tilauskonttori puh. +358-(0)19-548 061, faksi +358-(0)19-548 0411

www.wsoy.fi/koulu

Yleisradio Oy

YLE-Opetuspalvelut (kieliohjelmat, koulu-TV, aikuisopetus, opetusradio)

PL 95, FIN-00024 Yleisradio

Puh. +358-(0)9-1480 2347, 1480 2410, faksi +358-(0)9-149 6960

yle.opetuspalvelut@yle.fi

www.yle.fi/tv1ope

YLE Tallennemyynti (lasten- ja nuortenohjelmat, teatteri ja viihde, musiikkiohjelmat, asiaohjelmat, elokuvat)

PL 80, FIN-00024 Yleisradio

Puh. +358-(0)9-1480 5718, faksi +358-(0)9-1480 5728,

tallennemyynti@yle.fi

www.yle.fi/tallennemyynti